RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

SUF FRA JUS GII

MOTTO: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak, som en stor sak kan göra för oss.

TIDNING UTGIVEN AV LANDSFÖRENINGEN FÖR KVINNANS POLITISKA RÖSTRÄTT

VIII. ÅRG. STOCKHOLM, 1 NOV. 1919 N:R 14

Framtiden.

Ingenting ligger väl dunklare för tidsmedvetandet än framtiden. Inte ens minnet av de gångna krigsåren, vilkas fasa och förtvivlan, umbäranden och nöd redan tyckas dunsta bort i ett grått töcken. Långsamt, tröstlöst genomledos de, och redan är minnet på väg att blekna. Ur det kaos som kriget skapade skulle den nya tiden födas. Men ännu se vi knappast en skymt av den ljusning som bådar dagen. Krigets oundviklige följeslagare, inbördeskriget, med och utan bajonetter, måste först ha sin tid. Europa lever som i feberfrossa, och ingen vet när temperaturen skall sjunka och återgå till det normala. Dess "plastiska" tillstånd tycks ej vilja upphöra. Ur det kan framga ungefär vad som helst.

Liksom vi i vårt land ej kunnat undgå att beröras av kriget med dess givna påföljd, det allmänna nödtillståndet, så kunna vi ej heller stå oberörda av det som nu sker runt omkring oss. Oron, osäkerheten på snart sagt varje arbetsområde kan ej undgå att sträcka sina verkningar in i samhällets finaste förgreningar. Vi ha fått lära oss att finna allting oberäkneligt, både varupriser och statsförfattningar. Vi ha fått bevittna hurusom de gångna årens allmänna och glädjande folknykterhet på senare tider slagit om i sin fullständiga motsats, och att vi efter allt att döma med ens kastats en 60, 70 år tillbaka i tiden i detta avseende. Vi ha fått bevittna hurusom de första krigsårens ångestfulla fasthållande vid varje arbetstillfälle, även det obetydligaste, fullkomligt förbytts i en allmän arbetslikgiltighet och oupphörligt stegrade lönekrav. Det enda, som tycks vilja hålla sig någorlunda konstant, är dyrtiden.

Det är i denna tid av oro, revolteringslusta, oberäknelighet, som vårt lands kvinnor fått sig den politiska rösträtten tillerkänd. Det har sagts att den blivit oss given i trötthetens tecken. Men det är icke i trötthetens tecken vi skola upptaga och bruka den. Vi kunna ej neka till att i denna stund ansvarets tyngd förnimmes starkare än tillfredsställelsens sötma. Vi ha skyldighet mot oss själva och samhället att begagna beredelsetiden väl.

Genom hela vårt land går i dessa dagar en stark ström av kunskapsbegär, en kraftig vilja till självbildning, som vi kvinnor böra göra allt för att söka vända även oss till godo. Man bör gripa tillfället i de gyllne lockarna, säger ett bevingat ord. Det talas om allt vad de Bergman-Österbergska samhällskurserna uträttat, om alla dessa föredrag och bildningscirklar, som under årens lopp haft sin mission att fylla och utan tvivel också fyllt den väl. Men det är icke nog härmed. Det finns så oändligt många ännu icke påverkade, som *måste* väckas, som måste bibringas den övertygelsen, att den makt som nu tillerkänts dem, är oupplösligt förbunden med skyldigheter. Och det är framför allt på etikens område som så mycket finns att reda upp i tider som de nuvarande, det är efter dess höga, klara luft vi alla längta i den moraliska debacle, vari vi nu dväljas.

Skall ett folk styra sitt land som herre i eget hus, måste det också förstå vad det gäller. Skola kvinnorna få meddelaktighet i ansvar och makt, är det deras oavvisliga plikt att skaffa sig insikter och samhällelig bildning, så att de den dag, då det gäller att första gången gå fram till valurnorna, kunna göra det med större kunskaper, större självständighet och fastare vilja än om den dagen varit i dag.

E. A.

Kvinnornas gärd.

En värld är dömd och förgången —
skall det skapas en skönare ny?
Vi se inför soluppgången
förtätat mörker fly . . .

Det är kvävande tunga skyar
förblindande töckenkrans —
men kraften som allt förnyar
skall stiga på nytt i glans!

Över marker som dränkts i tårar,
som fläkts upp av hatets brodd,
dra vårens väckande kårar —
där har plöjts för det nyas sådd:

Ur miljoners vånda stige
ett frigjort hjärtelag,
som villigt till tjänst sig vige
åt kärlekens nya dag!

Vi kvinnor, vi vare redo
att tjäna en gryende värld!
Den rätt för vilken vi stredo
var rätten att bringa vår gärd.

Där det späda förtrampas och kväves,
där livet tynar i nöd,
där smärtan ropar förgäves —
där bjude vi samfällt vårt stöd!

Det liv som i vördnad vi födde,
det skall ej till offer bli dömt
åt makter som fåvitskt förödde
vad skönast vi anat och drömt.

Den makt som kan vårda och värma,
kan hela och skänka ro,
försonande ena och närma —
den vilja vi svära vår tro!

Vi bringa med allvar och bävan,
åt den värld, som vår aning såg,
en moders tjänande strävan,
en moders hägnande håg.

— En värld är dömd och förgången.
Se, allt må varda nytt!
vi skåda mot soluppgången
då nattens skuggor flytt.

TERESIA EURÉN.

Föredragna vid kvinnornas grundlagsfest i Uppsala universitets aula den 1 juni 1919.

Ett tack och en bön.

Den sjunde oktober är mig sedan barndomen kär såsom *min fors födelsedag.* När nu många rösträttsföreningar den dagen vände sina tankar till mig, sände jag mina till honom, som i arv gav mig tron på de stora idéerna, bland dem även den för vilken Sveriges rösträttskvinnor kämpat, lidit, segrat! Icke min egen vilja utan David Bergströms drev mig till det första talet för kvinnans rösträtt. Och de hjälptag, jag sedan givit den stora saken, ha varit så obetydliga, att det är långt i eftertruppen av den nu framträngande hären som jag har min rätta plats. Men eftersom Er stora ledersbevisning givit mig mod, vill jag ej blott tacka utan bedja eller åtminstone till Eder ställa denna vädjan: Tron ej att den verkliga segern är vunnen! Intet *väsentligt* har skett innan kvinnorna löst sig även från de nuvarande partiernas bojor och — samman med likasinnade män — danat ett nytt tvångfritt parti, där *samvetsfrihet* är den mest väsentliga programpunkten! Icke som partistridernas valkyrior komma kvinnorna till sitt verkliga väsens rätt! Det är *läkarinnor* som partierna, folken, mänskligheten nu behöva!

Ni le kanske redan åt den ej blott gamla men gammalmodiga, som Ni nyss hedrade! Men om femtio år komma de nu leende tyvärr att gråta över Era, i partilivet missbrukade, krafter!

Eder *Ellen Key.*

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR
Redaktion och Exp.: 24 Brunkebergstorg I
Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel. 8600. Allm. tel. 147 29.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.
Prenumeration genom posten:
Pris för 1919 Kr. 2:50.
Lösnummer 15 öre.
För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av kr. 3:25 i postanvisning till tidningens exped.
Annonspris: 10 öre per mm. å sista sidan, 15 öre å de övriga. Vid längre tids annonsering rabatt.

RÖSTRÄTTSBYRÅN
24 Brunkebergstorg I, Stockholm
Allm. tel. 147 29. Rikstel. 86 00.
Öppen vardagar kl. 1—4.30 e. m.
L. K. P. R:s sekreterare träffas personligen kl. 1—3 e. m.

Kvinnorna och Nationernas förbund.

I den förbundsakt för Nationernas förbund, som fastställdes 28 april 1919, och som intagits i fredstraktaten av 28 juni d. å., innehålles i art. 7 den bestämmelse att "alla befattningar inom förbundet eller i samband med detsamma, däri inbegripet sekretariatet, äro i lika mån tillgängliga för män och kvinnor".

Härmed är fastslaget, att inom den samfällighet, som kallas Nationernas förbund, full likställighet råder mellan män och kvinnor; ifall någon regering önskar skicka en kvinna som ombud till delegeradeförsamlingen, möter detta från förbundets sida inga hinder. Det har hittills ofta framhållits, att just till de diplomatiska tjänsterna unde kvinnorna knappast få tillträde, medan detta skulle strida mot vedertaget bruk inom det officiella diplomatiska umgänget; sedan denna bestämmelse i förbundsakten trätt i kraft, torde denna invändning näppeligen vidare kunna framföras.

Detta är emellertid icke det enda stället, där Nationernas förbund tar ställning till kvinnornas önskningar och krav. I den särskilda konvention rörande arbetarlagstiftning, som likaledes intagits i fredstraktaten, och till vilken varje medlem av Nationernas förbund eo ipso anses ansluten, gäller naturligtvis samma regel, att den regering som så önskar är oförhindrad att till den allmänna konferensen sända ett kvinnligt ombud, ävensom att detsamma är fallet med de arbetsgivare- och arbetarorganisationer, vilka också skola sända ombud till konferensen; men dessutom finnes här den specialbestämmelse, att då på konferensens dagordning stå frågor, som särskilt beröra kvinnorna, minst en av de experter, som äga åtfölja ombuden, skall vara en kvinna. Den första allmänna konferensen för arbetarfrågor har bestämts att äga rum redan denna höst i Washington, och på dess program står frågan om sysselsättning av kvinnor dels före och efter nedkomsten dels om natten och dels inom hälsofarliga yrken. I och för dessa frågors behandling *skall* alltså från varje land som deltager i konferensen minst en kvinna vara närvarande såsom särskild sakkunnig; på en del håll blir det möjligen flera, exempelvis en utsänd av regeringen och en av arbetareorganisationen. Till svensk sakkunnig på detta område har utnämnts fröken Kerstin Hesselgren.

Slutligen finnes i denna konvention rörande arbetarlagstiftning en serie allmänna principer för arbetsvillkorens reglering, som de anslutna regeringarna erkänna, att alla industriella samfälligheter böra söka tillämpa, i den mån sådant kan ske med hänsyn till inom dem rådande särskilda förhållanden. Ett antal sådana som anses vara av synnerlig och aktuell vikt uppräknas, och bland dessa finnes också införd principen om lika lön för arbete av samma värde utan hänsyn till kön.

Denna princip, om vilken det står strid inom vart enda land, och som visat sig så oerhört svår att få erkänd till och med på områden där intet tvivel kan yppas om arbetets lika värde, såsom när det gäller statens ämbeten, den vinner här på internationell väg utan vidare erkännande till och med såsom varande av synnerlig och aktuell vikt. Äro kvinnorna påpassliga, bör detta erkännande lätt kunna utnyttjas inom de länder där hela denna fråga står på dagordningen, så som fallet ju är inom vårt land. Men det är kanske säkrast att vänta tills ratifikation definitivt ägt rum, vilket kommer att ske i samband med beslut om anslutning till Nationernas förbund.

Något direkt om rösträtten uttalas helt naturligt icke i förbundsakten. Fredsfördraget har emellertid på sitt sätt principiellt tagit ställning till frågan, i det, i samtliga de artiklar där det förordnas om folkomröstning rörande någon landsdels anslutning till ett land eller ett annat, rösträttsbestämmelsen överallt lyder: Rätt att rösta äga alla personer utan åtskillnad till kön, som fyllt 20 år före 1:sta januari det år då folkomröstningen skall äga rum.

I den viktiga angelägenheten, vilken stat deras område skall tillhöra, har det alltså medgivits kvinnorna samma rätt som männen att göra sin röst hörd.

Vad säga kvinnorna själva?

Det har under de sista förskräckliga åren vid olika tillfällen hänt, att människor i ångest frågat sig själva: "Varför tiga människorna inför detta? Varför säger ingen någoting?"

Så har frågats av tusenden i det fördolda; men ingen har slungat ut de ord som bränt på läpparna och i själen. Man har känt sig så obetydlig, att man ej vågat tänka på att ge offentligt uttryck åt sin ångest. "Vore jag den eller den, skulle jag få gehör och mina ord väga tungt; men nu skulle ingen märka mitt rop." Så har man väntat på den rätta och bundit sin tunga. Men ordet har aldrig blivit sagt av någon värdig, och mänskligheten har gått förlustig om en oberäknelig mängd av impulser till det goda.

En tanke, som säkerligen blivit brännande för mången, är den om bildandet av ett *neutralt kvinnoparti*. Också har denna tanke under det sista året på ett ypperligt sätt framkastats från auktoritativt håll. Jag vill blott hänvisa till vad Ellen Key yttrat i Allsegraren (1918), Anna Lenah Elgström i sin bok Samtal och brev (1918) och rektor R. Steffen i ett föredrag, Kvinnornas ansvar inför nya rättigheter (1919). Emellertid har undertecknad hittills förgäves väntat på att finna denna tanke om ett neutralt kvinnoförbund gemensamt upptagen av kvinnorna själva eller åtminstone allmänt diskuterad ibland dem. Farhågan, att denna tanke skulle vissna och sålunda aldrig bli till välsignelse föranleder dessa rader. Det har förvånat och bekymrat mig, att detta förslag mottagits med sådan ljumhet. Är det sålunda dömt att vissna? Eller har jag månne misstagit mig?*

Har ej under världskriget och efter detsamma ropet på kvinnan såsom moderlighetens och människokärlekens vårdarinna blivit starkt förnummet? Skulle ej i denna tid av söndring och partilidelse ett kvinnoparti behövas, vilket till sin lösen toge den politiska och sociala utjämningen och försoningen?

Vad säga kvinnorna själva härom?

Är det månne förmätet att tro, att kvinnorna med sitt starkare rättfärdighetskrav, sin impulsivitet och förmåga av intuition äro särskilt lämpade för en sådan uppgift? Bör ej "den speciellt kvinnliga livssyn göras gällande, som i medlidandet, kärleken, offervilligheten och samarbetet ser livsfaktorer, utan vilka världen går under"?

Nu svarar kanske någon, att ett nytt parti blott skulle öka den beklagliga splittringen i landet. Det torde ej vara farligt. Detta parti — så älskar jag att tänka mig det — skulle stå utanför och ovanför de politiska partierna och omfatta kvinnor med olika arbete och ur olika samhällsskikt. Det finns tillräckligt mycket gemensamt för alla kvinnor att förena dem. Varför skola vi för övrigt ständigt framhålla det skiljaktiga i stället för att betona det gemensamma? Kunna ej vägarna vara många, fast målet, mänskligheten förbrödring, är ett?

Huru en sådan sammanslutning skulle genomföras i verkligheten vågar jag ej att yttra mig om. *Vad säga klartänkta, initiativrika, rättfärdighetstörstande kvinnor själva därom?*

Nog inser jag dock, att det behövs en ny anda för att vi må kunna rättvist och med förståelse bedöma varje ärligt uppsåt hos nästan, och nog måste vi offra åtskilligt av våra sociala fördomar.

Under föredrag i landet har det slagit mig hur stort avståndet i vårt demokratiska land i själva verket är mellan samhällsklasserna, vilka ju till en viss grad sammanfalla med partierna. Det är en ren slump om det ena eller andra partiet (eller samhällsklassen) kommer att tillägna sig vad som sagts utan partifärg. Skulle den man först råkar samtala med vara t. ex. radikal, tänker det motsatta partiets representanter: "Jaså hon är av den ullen", och draga sig tillbaka med reservation. Och vice versa. Hur ofta har ej sagts efter ett föredrag: "Ja, det var ju bra; skada blott att fru X. eller fröken Y. ej var närvarande. Hon skulle ha behövt höra detta." Nästa kväll har samma föredrag hållits på annat ställe, och då ha kanske det motsatta partiets representanter yttrat sammaledes.

Nu finns det visserligen en del kvinnoföreningar, men ingen tyckes mig nog vid och tillräckligt neutral för att sammanfalla med ett s. k. kvinnoparti. Längst synes det mig, att Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt hunnit. Dock äro de spridda föreningarna delvis partifärgade och föreningens uppgift i sin helhet har hittills varit för speciell.

En annan invändning, som med fog kan göras, är, att kvinnorna ej längre, sedan de fått politisk likställighet med männen, skola gå för sig utan gemensamt med dessa. Kanske tanken på ett kvinnoparti hos många utträngts genom delaktighet i någon av dessa sammanslutningar, vilka, vare sig de hava kristligt social grund eller bygga på ekonomiskt och andligt vederlag människor emellan, vare sig de omfatta enskilda eller omsluta världen, dock alla avse en förbättring av samhälle och stat. Jag får bekänna, att om något skulle kunna förtaga min tro på ett kvinnoparti, vore det just detta argument. Ty innerst är jag övertygad, att det är hand i hand, som män och kvinnor skola lösa samhällsproblemen och lära sig levandets konst. Men först tror jag, att kvinnorna behöva värma varandra med hänförelsens glöd och egga varandra till kamp för rättfärdigheten. Blott en kvinna kan verkligt förstå en annan kvinna. Vi behöva hjälpa varandra att komma bort från småsinne, att bli starka och kärleksfulla.

Då vi outtröttligt ensamma och i förening med våra medsystrar strävat efter sinnets renhet, hjärtats godhet och sann rättfärdighet, skola vi kunna göra en insats i mänsklighetens förbrödring. Skola ej vi kvinnor söka hålla trons lampa brinnande, så att vi med siaren må få se "en skara av alla folk, släkten och tungomål", enade i samma mål, fast redan inom gränsen för denna tillvaro.

Utan tro kunna vi utföra en gärning inom måttet av vår begränsning.

Med tro kunna vi göra under, ty "tron försätter berg".

Ester Åkesson-Beskow.

* Sedan detta skrevs för en månad sedan, har den glädjande underrättelsen ingått, att frågan om ett neutralt kvinnoförbund varit på tal och diskuterats på åtskilliga ställen i landsorten.

Kvinnorna inbjudas till kongress i Washington.

Från amerikanska kvinnor har utgått inbjudan till kvinnoorganisationer i alla länder till kongress i Washington strax före den officiella arbetarekongressen. Det är ett kvinnligt fackförbund, The National Women's Trade Union League of America, omfattande 600,000 medlemmar som anordnat densamma. Dagordningen upptar frågorna: arbetstidens längd, arbetslöshetsproblemet, kvinnors och barns arbete, vilka i skyddslagstiftningshänseende äro utomordentligt betydande för de arbetande kvinnorna.

Vid denna kongress kommer att från franskt håll framläggas ett utförligt utarbetat program, rörande sociallagstiftning för kvinnor. Det är en kommitté bestående huvudsakligast av franska kvinnor, men även med representanter från andra länder (från Sverige Anna Lindhagen) som utarbetat detsamma, och som kvinnokonferensen i Zürich i maj detta år anslöt sig till.

Från de socialdemokratiska kvinnorna här i Sverige har, i anslutning till de frågor som upptagits på dagordningen och till vilka begärts skriftligt utlåtande, sänts ett uttalande, där det klart och tydligt framhålles, att de taga avstånd från särlagstiftning för kvinnor, utom för barnaföderskor. Uttalandet upptager vidare påpekanden om nödvändigheten av ekonomiskt stöd till mödrar och barn, såsom moderskapsförsäkring, pension till änkors barn och underhåll till övriga ensamställda mödrars barn, lika lön för lika arbete m. fl. frågor.

I inbjudan ha de amerikanska kvinnorna gästvänligt utlovat fritt underhåll under kongressen, men den dyrbara resan har ändock gjort det omöjligt att sända ombud härifrån. Ett försök har dock gjorts, i det att de socialdemokratiska kvinnorna anmodat dr. Alma Sundquist, som f. n. vistas i New-York, att som fraternal delegate deltaga i kongressen.

Genom denna kongress är det som kvinnorna skola söka få fram sina önskemål och hoppas kunna tala så högt att det uppfattas vid den officiella kongressen, som sammankallats av Nationernas förbund och till vilken ombud på officiell väg skickas från varje land.

*

Till arbeterskekongressen har avsänts följande telegram:

Understödjande de svenska socialdemokratiska kvinnornas resolution yrka vi på nödvändigheten att giva ekonomiskt understöd till fattiga mödrar och barn samt protestera emot införandet av obligatorisk särlagstiftning för arbetande kvinnor.

L. K. P. R., Vita Bandet, Svenska sektionen av kvinnornas internationella förening för fred och frihet.

Obligatorisk sjukförsäkring och moderskapsförsäkring.

Socialförsäkringskommittéen har den 14 oktober avlämnat förslag till lag om allmän sjukförsäkring med däri innesluten allmän moderskapsförsäkring. Litet var minnes nog den opposition, som från kvinnornas sida mötte det år 1912 framlagda moderskapsförsäkringsförslaget. Vid ett möte å Folkets hus framlades en resolution mot de grundläggande principerna i förslaget, som omfattade alla i industriellt arbete anställda kvinnor från 15 till 51 år. Social Tidskrift upptog en kamp mot förslagets vrångsidor, typografiska kvinnoklubben ingick till Kungl. Maj:t med en skrivelse mot de sakkunnigas förslag och Barnavårdsbyråns årsmöte uttalade att "ett uppskov var att föredraga framför att frågan nu löstes i orätt riktning".

Sakkunnigeförslaget blev i enlighet med lagrådets hemställan icke förelagt riksdagen, trots att det i trontalet hade bebådats.

I det nu framlagda förslaget har *moderskapsförsäkringen,* liksom i all utländsk lagstiftning, blivit en *naturlig påbyggnad* på den *obligatoriska sjukförsäkringen.*

Kommittéens förslag omfattar en var svensk man och kvinna, som fyllt sexton år och som har själv eller tillsammans med make en årlig arbetsförtjänst ej överstigande 5,400 kr. eller förmögenhet ej överstigande 15,000 kr. eller inkomst av livränta, pension e. d. ej överstigande 1,000 kr.

Undantagna från försäkringen äro civilanställda, som förut äro försäkrade, invalider enligt pensionsförsäkringslagen m. fl.

Avgifterna erläggas av de försäkrade med en för samtliga lika stor procent av den årliga arbetsförtjänsten.

Från arbetsgivare tillskjutas vissa riskavgifter samt från staten 45 öre pr månad för varje försäkrad och hälften av all kostnad för läkarevård och läkemedel samt desutom 5 öre pr månad för varje försäkrad till en regleringsfond.

Försäkringen handhaves av *allmänna sjukkassor* omfattande en eller flera kommuner med ett antal av minst 500 försäkrade i varje.

Vid *sjukdomsfall* utbetalas till försäkrad *fri läkarevård* och *läkemedel* samt en *sjukpenning* motsvarande $^2/_3$ av arbetsförtjänsten de första 180 dagarna och därefter halv sjukpenning.

Vid *barnsbörd* utbetalas såsom moderskapshjälp erforderlig vård av *barnmorska* samt under 56 dagar, 14 före och 42 efter barnsbörden, en *moderskapspenning* motsvarande hel sjukpenning, dock lägst 1 kr., och utöver de 42 första dagarna, för försäkrad kvinna, som är huvudsakligen beroende av arbetsförtjänst från arbetsgivare, en ampenning motsvarande halv sjukpenning för varje dag hon ammar sitt barn, dock högst under 50 dagar.

Vid beräkning av sjukpenningens belopp liksom försäkringsavgiften lägges den *årliga arbetsförtjänsten till grund;* för den, som har arbete för egen räkning beräknas inkomsten efter skälig avlöning för liknande arbete för arbetsgivares räkning. Inkomst av arbete för föräldrar eller annan arbetsgivares räkning, som till mer än nio tiondelar utgöres av naturaförmåner ävensom makas arbete i hemmet för familjens räkning får ej beräknas till mer än 270 kr. pr år. Detta motiveras med att man önskar undvika allt för betungande försäkringsavgifter.

Tyvärr har det till följd även en knappt tillmätt sjukpenning.

I kommittéens motivering säges, att "beträffande lönearbetare är det naturligt att avgifter och kontanta understöd bestämmas i direkt förhållande till den verkliga arbetsinkomsten. För vissa andra grupper av försäkrade är förhållandet väsentligen ett annat. Sålunda måste i fråga om det stora antal hustrur, vilka anses kunna hava inkomst av sitt arbete i hemmet, men vilka genom annat arbete endast sällan hava särskild inkomst, bestämmas ett visst belopp för den årliga arbetsförtjänsten som kan ligga till grund för försäkringsavgifter och kontanta understöd. Med hänsyn till att i flertalet av dessa fall försäkringsavgiften måste betalas av mannen och således kommer att öka de samfällda utgifterna för försäkringen har kommittéen icke ansett inkomsten i nu avsedda fall kunna bestämmas högre än till 270 kr. eller det även i övriga fall lägsta belopp till vilket enligt förslaget inkomst skall kunna beräknas. Den mot detta belopp svarande dagliga sjukpenning av 50 öre torde ock, då hustrun tillika erhåller fri läkarevård och fria läkemedel i allmänhet kunna anses någorlunda tillräcklig med hänsyn därtill, att hustrun i denna sin egenskap under sjukdom i regel fortfarande åtnjuter sitt vanliga underhåll."

Den nästa satsen är tydligen skriven med färskt minne av den diskussion som följde pensionsförsäkringslagens uppskattning i penningar av hustruns arbete i hemmet, den lyder:

"Det lärer knappast behöva tilläggas att med dessa stadganden om beräkningen av arbetsförtjänsten för hustru icke avsetts att angiva någon slags värdering av hennes arbete i hemmet."

Om den beräknade totalkostnaden för försäkringen utgör 118,300,000 kr. och statens bidrag 37,500,000 kr. återstår 80,800,000 kr. att täckas av de försäkrades avgifter. Detta motsvarar 26: 93 kr. pr försäkrad eller 2,2 % av den årliga medelarbetsförtjänsten 1,215 kr.

Om procenttalet avrundas till 2% kommer den årliga försäkringsavgiften för 270 kr. eller den lägsta årsinkomsten, som enligt förslaget kan förekomma, att utgöra 6 kr., motsvarande en månatlig avgift av 50 öre d. v. s. samma belopp som den dagliga sjukpenningen.

Den högsta försäkringsavgiften utgör för kr. 5,400 den högsta årsinkomst, som enligt förslaget kan ifrågakomma, 120 kr. motsvarande en månatlig avgift av 10 kr. eller samma belopp som den dagliga sjukpenningen.

Kommittéen har föreslagit att avgiftsprocenten skall vara densamma för alla i en och samma sjukkassa försäkrade.

Med tanke på den *olika* procent som enligt den allmänna pensionsförsäkringslagen gottgöres de manliga och kvinnliga försäkrade å deras försäkringsavgifter är det egendomligt att läsa kommittéens motivering för den *lika procenten.*

"I allmänhet vila försäkringar av den art, varom nu är fråga, på ömsesidighet och full solidaritet mellan de försäkrade så till vida att med avseende å avgiftsprocenten, utom i fråga om riskavgifter för vissa yrken med större sjukdomsrisk, någon åtskillnad ej göres mellan sjukliga personer och personer med gott hälsotillstånd, mellan gamla och unga, mellan män och kvinnor, gifta och ogifta o. s. v. Försäkringen är alltså icke individuell utan kollektiv."

Vid kostnadsberäkningarna framhålles, att kostnaden för moderskapshjälpen rimligtvis icke torde kunna åläggas mödrarna med samma belopp som övriga försäkrade, utan torde denna kostnad, som både avser ett synnerligen viktigt allmänt intresse och en särskild fördel för individen, böra tänkas utgå i förhållande till arbetsförtjänsten. Detta är en grundprincip helt artskild från den i 1912 års sakkunnigeförslag. Ävenså är den lika avgiftsprocenten i nu föreliggande förslag helt skiljaktig från pensionsförsäkringslagens uppdelning av de försäkrade i tvänne riskklasser, män och kvinnor. Genom att uppskatta alla i hemmet sysselsatta kvinnor till 270 kronors inkomst har resultatet dock blivit detsamma som i pensionsförsäkringen: mindre kontanta belopp vid sjukdomsfall för kvinnorna.

Skulle det nu föreliggande förslaget bliva upphöjt till lag, har ett stort steg framåt tagits på socialförsäkringens område i vårt land.

Anna Abergsson.

En vital uppfostringsfråga

diskuterad vid det allmänna flickskolemötet i Porla sistlidne augusti.

Aldrig förr har en så stor del av mänskligheten kommit i personlig beröring med ett krigs verkningar som under de sista hemska åren, och aldrig har ett uppväxande släkte varit mera berett att förstå världshändelsernas lärdomar. Ett verkligt fredstillstånd på jorden hägrar som ett ljusare och mera eftersträvansvärt mål än någonsin och har för tillfället mistat mycket av sin utopiska karaktär. Just nu skulle därför en högre uppfattning av mellanfolkliga förhållanden kunna bli allmänt förstådd och omfattad och det rättsmedvetande utvecklas, utan vilket alla försök att skapa rättfärdiga internationella lagar bli mer eller mindre fruktlösa.

Att åstadkomma detta och på så sätt vända världskrigets omätliga offer till välsignelse för hela mänskligheten — det är våra dagars stora uppfostringsmål, och ansvaret för hur möjligheterna utnyttjas vilar framför allt på de nu arbetande uppfostrarna. De ha själva genom världskriget blivit befriade från de urgamla fördomarna om krigets nödvändighet och fördelar, och ha att se till, att dessa aldrig återta sin makt över kommande generationers sinnen.

Det skall lyckas dem genom att de uppfostra de unga till självständigt tänkande individer med aktning och förståelse för andra. Den fria tanken bryter udden av fördomarna och hindrar massuggestionen; och i samma mån som aktning och förståelse för andras rätt finnas, minskas faran för konflikter såväl mellan individer som mellan grupper av individer, det må vara samhällsklasser eller nationer.

Mycket har förbrutits och underlåtits i båda dessa avseenden. Få religionslärare ha framställt bergspredikans kärleksbud såsom gällande för mellanfolkliga förhållanden. Historieundervisningen har alstrat nationell egoism genom färgade och ensidiga skildringar, som gått ut på att förhärliga det egna landet och dess historia. Här gäller det att reformera framför allt läroböckerna: att göra dem historiskt sanna och upptaga i dem sådana händelser och personer, som kunna påverka ungdomens bästa sidor t. ex. genom att väcka deras entusiasm för fredens ideal och det moraliska modets hjältar samt att revidera lärostoffet med avsikt att öka de ungas kunskaper om det komplicerade samhälle, i vilket de skola leva sitt liv. Även med nuvarande läroböcker skola tillfällena att hos ungdomen väcka förståelse för andras rätt visa sig vara flera än man tror, blott man ger akt på dem, och vid undervisningen i andra skolämnen, främst i litteraturläsning och geografi, torde varje intresserad lärare kunna göra mycket för att dana en ungdom fri från krigsfördomarnas ok och med det rätta brödrasinnet i förhållandet till andra folk och samhällsklasser.

Dessa vore huvudtankarna i det föredrag, varmed undertecknad vid sommarens allmänna flickskolemöte i Porla inledde diskussionen om *Uppfostran och undervisning belysta av de senare årens världshändelser.* Ämnet hade föreslagits av styrelsen för De svenska skolornas fredsförening, vilken bildats just i och för lösandet av föreliggande uppfostringsfråga. De många och värderika diskussionsinläggen och det allmänna intresse, varmed dessa följdes, visade tydligt att frågan av mötesdeltagarna tillmättes stor betydelse. Ett utförligt referat av diskussionen skulle bli mycket långt, och jag har därför i det följande sökt sammanföra de viktigaste av de synpunkter som framkommo.

Den revolution uppfattningen genomgått och den omvärdering av alla värden kriget åstadkommit betonades från olika håll. Även direkta motståndare till pacifisternas sätt att se erkände sig vara fredsvänner och talade om fredsproblemet som lösbart, om de ock sågo svårigheterna så stora, att de ställde t. o. m. arbetet för dess förverkligande på framtiden. Så ansåg fröken Sundbärg, att mänskligheten behövde en botgöringstid, innan arbetet på en ljusare framtid borde börja. Hon såg en fara i att förenkla det ondas problem så, som hon ansåg, att pacifisterna göra, då de ej vilja stå det onda emot, varemot d:r Nordlund framställde frågan om ej grundfelet i stället vore, att dessas motståndare onödigt komplicerade problemet och ej ställde det etiska kravet på sin spets. Fröken Widegren förklarade, att fredsvännerna så långt ifrån icke vilja stå det onda emot, att deras största mål i stället är att med all kraft *bekämpa* det onda, som leder till krig. Att däremot med *våld* möta utslagen av detta onda se de som stridande mot samvetets bud. Den enda talare som företrädde en verkligt divergerande åsikt var läroverksrådet Johansson, som såg kriget som en Guds straffdom och en etisk naturrevolution, mot vilken man alltså ej kunde eller borde kämpa, lika litet som det med denna uppfattning kunde bli orätt att deltaga i ett krigs våldshandlingar.

Diskussionens första inlägg gjordes av d:r Nordlund, som där påvisade några av de svårigheter och pliktkonflikter man står inför, när man vill i sin uppfostrargärning dra ut konsekvenserna av den ändrade uppfattning kriget bibringat en. Hur skall man förfara med våra stora historiska minnen? Och hur skall man kunna inför en klass pojkar, som snart skola fullgöra sin värnplikt, fördöma kriget?

Att det vore både onödigt och orätt, om vi berövade ungdomen några av våra eller andra folks verkligt stora historiska minnen endast därför, att de hörde samman med forna tiders krig, framhölls av flera talare. Karl XII:s storhet t. ex. ligger i att han offrade sig för det han ansåg rätt. Att han, som barn av sin tid, kom att göra det på slagfältet, utgör intet hinder för oss att beundra hans gärning. Om vi hunnit längre i utveckling och ha ett högre rättsmedvetande, borde detta snarare öka än minska vår förmåga att bedöma och uppskatta hans betydelse. Även en så utpräglad krigshjälte som Teodor Körner är värd ungdomens entusiasm, men sammanställes han med profeten Jeremias, som t. o. m. under anklagelser för landsförräderi icke svek sin plikt, skall dock den senare framstå som den modigare och större av de två.

Omöjligheten att läsa krigshistoria på samma sätt som förr framhölls star-

Birgittadagen.

Som sedvanligt firades Birgittadagen den 7 oktober med möten och fester över hela vårt land, vilka kanske erhöllo en högtidligare prägel än vanligt därigenom att årets Birgittadag ägnades åt en ännu levande kvinna, känd och älskad av stora kategorier bland Sveriges kvinnor. Den strid och oro som fordom stod kring Ellen Keys namn har stillnat, de ideal hon kämpat för ha sammansmält med folkmedvetandet, och när Sveriges rösträttskvinnor på Birgittadagen ägnat henne sin hyllning, har det varit i känslan av att de fylkats kring en av tidens största gestalter, en kvinna som mer än de flesta varit lyhörd för rättfärdighetens röst, och som på samma gång varit kvinnornas levande samvete, när de slagit in på vägar, dem hon ej alltid gillat.

Vid det möte som Stockholms F. K. P. R. anordnade i Vetenskapsakademiens hörsal gav författarinnan Marika Stjernstedt en fin och själfull tolkning av det väsentligaste i Ellen Keys liv och verk, belyste klart och träffande de olika facerna av hennes utveckling och den betydelse hon särskilt haft för det uppväxande släktet, som alltid stått hennes hjärta så nära.

En talrik publik åhörde med intresse det klart genomtänkta föredraget, och sedan vidtog en musikavdelning, där fröknarna Andréa Gullberg och Märta Petrini samt fru Märta av Klintberg medverkade.

*

Till mötet ingick följande telegrafiska hälsning:

Landskvindestemmeretsforeningen hilser Rösträttsföreningen og priser svenske kvinder lykkelige som paa Stemmeretsdagen kan feire to af sina Jätteskikkelser. *F. M. Qvam.*

Frankrike.

De franska rösträttskvinnorna ha lidit ett tillfälligt nederlag i det att senaten förkastat förslaget om kvinnans politiska rösträtt, som tidigare antagits i deputeradekammaren med övervägande majoritet. Ett förslag att giva rösträtt åt krigsänkor eller släktingar till dem, som stupat i kriget har också fallit igenom.

Ny kvinnlig stadsfullmäktig.

I Stockholm har efter grosshandlare Sten Stendahl invalts fru Elisif Theel tillhörande högern.

Likställighet mellan män och kvinnor i England.

I våras väckte det engelska arbetarpartiet en motion om full likställighet mellan män och kvinnor såväl med avseende på politisk rösträtt, däri innefattat även kvinnliga pärers rätt att sitta i överhuset, som rörande kvinnornas tillträde till alla civila statstjänster på samma villkor som män. Denna motion behandlades i underhuset under sommaren; regeringen motsatte sig dess antagande huvudsakligen av det skäl, att den icke ännu ville vara med om borttagandet av de nuvarande inskränkningarna i den kvinnliga rösträtten. Som det under sakens behandling i underhuset visade sig, att där sannolikt fanns majoritet för motionen, försökte regeringen till sist mota den genom ett tillkännagivande att den själv hade för avsikt att framlägga en kunglig proposition, som skulle ge kvinnorna allt det som enligt motionen skulle tillförsäkras dem utom utsträckningen av rösträtten.

Det är icke första gången en engelsk regering på just detta sätt sökt avväpna en befarad underhusmajoritet för ett lagförslag till kvinnornas förmån. Det skedde då den Asquithska regeringen på sin tid störtade den s. k. conciliation bill, ett förslag om politisk rösträtt för kvinnor, som utarbetats av representanter för samtliga politiska partier; regeringen förklarade då, att den inom kort skulle framlägga proposition om en hel och fullständig rösträttsreform, även omfattande utsträckt rösträtt för männen. Den gången verkade detta så lockande på en del radikala och arbetarrepresentanter, att billen föll. Denna gång lyckades inte knepet. Till trots för regeringens tillkännagivande antog underhuset motionen med en majoritet av 15 röster, och den översändes till överhuset.

Då det under juli månad tillkännagavs att överhuset skulle diskutera likställighetslagen för kvinnor, visade det sig emellertid, att det förslag som förelåg till behandling icke var den av underhuset antagna motionen utan en regeringsproposition, vilken icke endast bortskurit utsträckningen av den kvinnliga rösträtten utan också gjort högst väsentligt intrång på förslaget om kvinnornas tillträde till de civila statstjänterna. Visserligen såg propositionens huvudbestämmelse formellt mycket tillfredsställande ut, men de till paragrafen knutna förbehållen voro så genomgripande, att enligt de engelska kvinnornas mening förslaget bleve praktiskt taget värdelöst. Den principiella regeln med dess första förbehåll lyder så:

1) En person skall icke genom sitt kön uteslutas från någon som helst offentlig funktion eller från anställande i något som helst civilt ämbete eller domarämbete eller dylik befattning eller från inträde i eller antagande av någon som helst civil profession eller kallelse, icke heller skall en person genom sitt kön uteslutas från rätten att fungera som juryman; dock att

a) oberoende av bestämmelsen här ovan K. M:t kan genom kungl. förordning föreskriva reglementen rörande sättet för kvinnornas tillträde till de civila tjänsterna ävensom de villkor på vilka kvinnor må därinom vinna anställning samt utesluta kvinnor från vilken som helst gren av de civila tjänsterna i rikets kolonier eller i främmande länder.

Det är lätt att se att med ett sådant förbehåll lagens tillämpning skulle komma att helt och hållet bli beroende av den regerings mer eller mindre gynnsamma stämning, som till varje tidpunkt vore sittande. Till trots för kvinnornas protester antog emellertid överhuset regeringsförslaget och voterade ner den ursprungliga likställighetslagen.

Propositionen gick nu till underhuset, där icke mindre än 7 ändringsförslag till förmån för kvinnorna framlades. De tre viktigaste ändringarna framfördes av lord Robert Cecil, major J. W. Hills och sir Samuel Hoare och rörde rösträtten, de civila tjänsterna och jurymannaskapet. Reservationen rörande statsämbetena ville avlägsna kvinnornas automatiska avskedande, då de gifte sig, öppna samtliga ämbeten hemma i det förenade kungariket för kvinnorna på samma villkor som för män, men överlämna detta till regeringens diskretion beträffande kolonierna. Reservationen om jurymannaskapet ville göra hustrur till män, som voro valbara till jurymän, likaledes valbara.

Mitt i augusti kom propositionen jämte reservationerna till andra läsningen i underhuset, och det såg ut som om voteringen skulle kunna gå regeringen emot. Det var sista dagen innan huset skulle ta ferier; först drogs behandlingen av en sak som stod främst på dagordningen, men där ingen opposition fanns, avsiktligt ut till en halvtimme innan sammanträdet skulle sluta, därjämte hoptrummades regeringens alla medlemmar från östan och västan, och de slungade i sista minuten in en hel serie alldeles underordnade regeringsärenden, som icke kunde vägras proposition, och på så sätt förhindrades till trots för en indignerad protest från lord Robert Cecil frågans behandling.

Parlamentet sammanträder nu först under hösten. Kvinnorna hoppas på att med nya allmänna val i sikte underhuset icke en gång till skall låta topprida sig.

Anna Wicksell.

Jamaica.

Kvinnans politiska rösträtt har enhälligt beviljats av lagstiftande myndigheten på Jamaica. Ett av skälen till att denna framgång varit så hel och snabb — rösträttsföreningen på Jamaica har endast existerat ett år — är att kvinnorna där erlägga högre skatt än männen.

Jersey.

Kvinnorna ha erhållit rösträtt i Jersey. De få deltaga i de komunala valen från 20 års ålder och i de politiska från 30 år.

Internationella Kvinnoförbundet för fred och frihet.

W. I. L. P. F.

Så lyder namnet numera på I. C. W. P. P., Internationella Kvinnokommitten för varaktig fred. Att organisationen bytt namn betyder ej att den bytt medel eller mål; men en kommitté är ju av mera tillfällig art, ett förbund av mera konstant, och kvinnornas fredsarbete kommer att ihärdigt hålla i sig ända till dess freden blir ett varaktigt tillstånd på vår jord. Tillägget av ordet frihet uppväcker kanske misstro här och där, men den är i så fall onödig. Det innebär att medlemmarna vilja arbeta för kvinnans frigörelse, för införande av rösträtt, där det ännu ej skett, för frihet att uppfostra sina barn till goda och fredsälskande medborgare, för tanke- och yttrandefrihet (tänk på alla nedtystade röster under kriget) och frihet att stödja alla ädla strävanden; med ett ord — andlig frihet. Och dessutom — utan kvinnans frigörelse ingen sann demokrati.

W. I. L. P. F. har samma avhållna ordförande, Jane Addams, och huvudkvarteret, Boulevard Georges-Favon 19, Genève, Schweiz, skötes av Miss Emily Balch; förbundets arbete är ej endast att stödja de resolutioner, som fattades i Haag 1915 och i Zürich 1919 utan också allt annat verkligt arbete för fred, internationalism och kvinnans frigörelse. Redan finns det sektioner i 20 länder, bland dem som bekant Sverige; tillfälle finns numera för intresserade kvinnor, som vilja stödja förbundet att ingå som direkta medlemmmar mot en avgift av 25 schweiziska francs. Dessutom tager sektionen upp prenumeration å den lilla intressanta tidningen, Women's International League for Peace and Freedom, säljer kongressrapporter, lämnar upplysningar m. m. Arbetet inom förbundet och en del av sektionerna är i full gång, en sektion, den tyska, har redan framställt en begäran till sin regering om inrättande av ett fredsdepartement med samma rang och betydelse som övriga departement, allt i hopp om att de övriga sektionerna må kommo med samma allvarligt menade anhållan.

Som uppfostringsfrågorna äro av största och vitalaste betydelse tillsattes genast en internationell kommitté för att utarbeta förslag för upprättandet av ett internationellt uppfostringsråd av vilket man har rätt att hoppas mycket för framtiden.

Under kriget märktes nogsamt att det ej var opportunt att framträda som pacifist och i vissheten att kvinnans politiska rösträtt måste, rätt utövad, leda till realiserandet av mänsklighetens stora hopp, en varaktig fred, är det med förvåning och sorg den reflexionen måste göras, att ett Förbund för fred och frihet är en tvingande nödvändighet. Här bjudes nu ett enkelt och osökt tillfälle för varje kvinna att visa, att hon innerst fattar att blott sammanhållning kan frälsa världen och att vi kvinnor endast genom att uppfostra oss själva kunna uppfostra andra.

E. W. P.

Ny litteratur.

MARIKA STJERNSTEDT: **Ellen Key.** Föredrag på Birgittadagen. Pris i bokhandeln 1:50, å Rösträttsbyrån 1:—.

ANN MARGRET HOLMGREN: **Rösträttsrörelsens historia i främmande länder.** N:o 228 av Verdandi skrifter. Pris i bokhandeln 50 öre, å Rösträttsbyrån 35 öre.

ANN MARGRET HOLMGREN: **Anna Shaw.** En kort levnadsskildring. Pris 40 öre.

Rekvireras å RÖSTRÄTTSBYRÅN, Brunkebergstorg 24, Stockholm.

kast av rektor Fåhræus. Han höll därvid en vidräkning med våra historiska läroböcker, vilka äro mättade med nationell egoism och därigenom väcka krigsstämning. Nya läroböcker behövas därför, och i dem får det ej saknas kritik av det egna folkets missgrepp.

Även fröken Lauritzen påpekade faran av att ge ungdomen romantiska krigsideal. Det är dessa som i samband med allmän okunnighet möjliggjort, att religiös ungdom t. o. m. i detta sista krig kunnat med fullt ärlig entusiasm gå ut för att slå ihjäl andra unga människor. Det finns något i kriget, särskilt i ett krig mot förtryckare, som kan tilltala även bra människor, men ett krig sådant som det sista måste vara ett utslag av bristande kultur hos de deltagande folken. Så länge den brutalitet, som före kriget mest kom till synes i européernas förhållande till främmande raser, behärskar dessa, ligger ett krig också dem själva emellan nära till hands.

Det är den västerländska kulturen som är på avvägar, ansåg också professor Lundell. Hela vårt uppfostringssystem behöver reformeras, och varken än så lämpliga läroböcker eller än så stora kunskaper äro tillfyllest. D:r Rurik Holm uppställde som vårt mål att dana ett framtidens brödrarike med plats för alla, och där olika nationer såväl som individer kunna utveckla sina möjligheter till det helas gagn.

En nationell handling, som skulle hållit måttet även i detta framtidsrike, blevo vi under diskussionen påminda om. Det var vårt sätt att lösa unionskonflikten 1905. Fröken Lauritzen berättade, hur en liten flicka i andra klassen en gång som exempel på ett frihetsälskande folk nämnde svenskarna 1905 och förklarade det så, att de just därför att de voro frihetsälskande, förstodo norrmännens längtan efter frihet.

För någon vecka sedan hörde jag en norrman tala om denna vår uppgörelse som "voksne folks færd", och jag vill sluta med hans fråga: "Kan man kalla det sätt, på vilket de europeiska folken löste sina tvister 1914 för "voksne folks færd?" samt med uttalande av den förhoppningen, att den nu uppväxande generationen genom vårt sätt att delge den världskrigets lärdomar blir ett släkte av mera fullvuxna, frihetsälskande och fritt tänkande människor än vi voro.

Greta Stendahl.

Stockholm 1919, Ivar Hæggströms Boktryckeri A. B.